

Leesbevordering bij allochtonen

Anderstalige analfabete volwassenen bezoeken de bibliotheek

Een jaar lang bezocht ik met een groep anderstalige, analfabete cursisten uit de basiseducatie eenmaal per maand de bibliotheek. Het doel van het project was de cursisten kennis te laten maken met de vele mogelijkheden van een bibliotheek. Welke vorm en inhoud kan aan het programma gegeven worden?

Hoe kunnen bibliothecaris en educatief werker zinvol samenwerken in het project? Wat is het rendement?

Het buitenschools leren komt in de volwasseneneducatie steeds meer in de belangstelling te staan. Ik besloot daarom in samenwerking met de wijkbibliotheek Regentessekwartier te Den Haag¹ een bibliotheekproject voor mijn groep op te zetten. Deze groep bestaat uit tien vrouwelijke cursisten van acht verschillende nationaliteiten. De gemiddelde leeftijd is 40 jaar. De cursisten zijn analfabeet in de eigen taal en in het Nederlands. Zij beschikken niet of nauwelijks over schoolse vaardigheden. Hun lees- en schrijfvaardigheid, gemeten met de AROC-toets Nederlands als tweede taal, deel Alfabetisering, is niveau 2; de luister- en spreekvaardigheid loopt echter uiteen van niveau 1 tot 3.

Het project omvat 10 lessen van 1½ uur in de bibliotheek. De onderwerpen van de lessen zijn de volgende: 1) Introductie in de bibliotheek; 2) Schriftelijke materialen uit les 1 nader bekeken; 3) Informatieve boeken over landen; 4) SISO-systeem; 5) 'Makkelijk lezen'-boeken; 6) Luisteren naar en lezen/spreken over volksmuziek; 7) Informatieve boekjes (jeugd); 8) Opgavetaken in de bibliotheek; 9) Kennismaking met de Centrale Bibliotheek; 10) Een verhaal voorlezen en uitspelen.

In dit artikel beschrijf ik twee lessen: les 1, introductie in de bibliotheek, en les 6, luisteren naar en lezen/spreken over volksmuziek. Het gehele lesplan ben ik momenteel aan het bewerken voor uitgave. Les 1 biedt inzicht in de start van het project; in deze les speelt de bibliothecaris een grote rol. In les 6 wordt veel gebruik gemaakt van de aanwezige kennis in de groep. Deze les bleek bij mijn cursisten enorm aan te slaan. Les 1 en les 10 werden mede verzorgd door de bibliothecaris. Bij de overige lessen, die ik zelf gaf, maakte ik gebruik van de faciliteiten van de bibliotheek. Alle lessen werden voorbereid en nabesproken in de klas.

Bibliotheeklessen binnen de basiseducatie

De basiseducatie organiseert cursussen voor volwassenen met een beperkte opleiding (maximaal tien

jaar onderwijservaring). De cursussen zijn gericht op de meest elementaire vaardigheden: lezen en schrijven Nederlands als moedertaal en Nederlands als tweede taal, alfabetisering, eigen taal, sociale kennis en vaardigheden, rekenen en Engels. Elke school voor basiseducatie kan op lokaal niveau het cursusaanbod variëren. In de grote steden, waar veel allochtonen wonen, is er een groot aanbod NT2 en alfabetisering. Dit bibliotheekproject valt binnen het kader van 'sociale kennis'. Meer hierover is te vinden in het boek *Doelen sociale kennis en vaardigheden*.²

De lessen staan niet in een leerplan, maar zijn in de loop van het jaar al werkende ontwikkeld, uitgevoerd en geëvalueerd.

Waarom naar de bibliotheek?

In alfabetiseringscursussen, maar ook in NT2-cursussen, is het belangrijk mensen vertrouwd te maken met schriftelijk en audiovisueel materiaal. De bibliotheek is hiervoor bij uitstek geschikt. Wanneer eenmaal de weg hiernaartoe gevonden is en men voor weinig geld lid is geworden, kan men (eenvoudige) leesboeken en informatieve boeken uitzoeken en zelf lezen. Omdat we deze boeken ook in de klas lezen, is de drempel om er aan te beginnen niet zo hoog. Verder stimuleren de bibliotheekbezoeken de interesse voor het lezen. En cursisten beïnvloeden hierdoor misschien het leesgedrag van hun kinderen in positieve zin. Ook doet het bezoek aan een bibliotheek een beroep op de zelfstandigheid van de cursist.

Les 1: Introductie in de bibliotheek

- **Doelen**
  - Cursisten maken kennis met de bibliotheek.
  - Cursisten herkennen in de bibliotheek de termen leesboeken, Nederlandse en buitenlandse romans, informatieve boeken, naslagwerken, kranten, tijdschriften, inlichtingen.
  - Cursisten weten hoe ze lid kunnen worden.
- **Materialen**
Videofilm³, apparatuur
- **Vorbereiding in de klas**
In deze film komen veel nieuwe woorden en begrippen voor. Het is daarom belangrijk dat hij enkele dagen van tevoren in de klas wordt gedraaid. Ik heb

de film tweemaal laten zien. Daarna hebben we de belangrijke woorden uit de film (zie de doelen van deze les) gelezen en besproken. Uit de bibliotheek heb ik verschillende boeken gehaald en in de klas neergelegd. Kranten en tijdschriften nam ik van huis mee. Vervolgens leggen de cursisten de woorden die op stroken geschreven zijn, bij het goede materiaal. Zo maakt de groep van tevoren kennis met de bibliotheek. Tijdens de les in de bibliotheek kunnen de cursisten dan hun aandacht beter richten op het verhaal van de bibliothecaris.

- **Lesprogramma**

Deze les wordt verzorgd door de bibliothecaris. Hij of zij vertelt dat wij een videofilm gaan bekijken over de bibliotheek. Daarna volgt een rondleiding in de bibliotheek.

- **Samenvatting en gebruik videofilm**

In de videofilm zijn wij op bezoek in een wijkbibliotheek. Het antwoord op de vraag 'Waarom komt u in de bibliotheek?' is verschillend. Scholieren lenen vooral boeken voor school, andere bezoekers halen boeken voor hun kinderen of lezen uitsluitend voor hun plezier.

Wij maken kennis met allerlei soorten materialen. In beeld komen achtereenvolgens: Nederlandse en buitenlandse romans, informatieve boeken, naslagwerken, kranten, tijdschriften, documentatiemappen.

Ook zien wij het inlichtingenbureau.

Iemand wordt lid, betaalt, krijgt een pas en kan dan boeken lenen. Voor het lezen van een Nederlandse of buitenlandse krant hoeft men echter geen lid te zijn. Materialen zoals videoband, cd, cd-rom, diaserie en geluidscassette kunnen in een andere bibliotheek geleend worden. De film eindigt met de woorden: 'De bibliotheek biedt tenslotte meer dan alleen boeken...' Tijdens het vertonen van de film wordt... het beeld regelmatig door de bibliothecaris stopgezet. Zij vraagt dan bijvoorbeeld aan de cursisten of zij wel eens in de bibliotheek geweest zijn. En of zij mis-

schien situaties herkennen. Sommige cursisten zijn met hun kinderen weleens in een bibliotheek geweest; bij hen is er duidelijk herkenning.

- **Rondleiding en afsluiting**

Na de video volgt een rondleiding door de bibliotheek. De bibliothecaris wijst op woorden zoals informatieve boeken, romans, naslagwerken. De cursisten zien nu bij deze woorden de materialen in de bibliotheek liggen.

Tot besluit vertelt de bibliothecaris hoe de cursisten lid kunnen worden.

Les 6: Luisteren naar en lezen/spreken over volksmuziek

- **Doelen**

- Cursisten maken kennis met de verscheidenheid aan materialen in de bibliotheek, in dit geval de cd (volksmuziek uit Azië, Afrika, Zuid-Amerika)
- Cursisten luisteren (zoveel mogelijk) naar muziek uit eigen land en herkennen de muziek(instrumenten).
- Cursisten zoeken tekeningen/foto's van de instrumenten in de boeken op.
- Cursisten vertellen in de groep – aan de hand van vragen – over de muziek(instrumenten) en gebruiken hierbij de afbeeldingen.

- **Materialen**

Cd's⁴ met muziek uit de landen van de cursisten, cassettebandjes met deze muziek, boeken over volksmuziek⁵, encyclopedie van muziekinstrumenten⁶. Voor het reproduceren van de muziek was apparatuur beschikbaar.

- **Basiskennis van de cursisten**

De veronderstelde basiskennis is: letters en woorden visueel herkennen; hoofdletters, kleine letters en cijfers kunnen schrijven; gedrukte letters om kunnen zetten in geschreven letters; een alfabetisch register kennen en hierin met hulp woorden kunnen opzoeken; de betreffende pagina kunnen vinden.

- **Lesprogramma**

In het kort vertel ik de bedoeling van deze bibliotheekles. De cursisten werken in groepjes van twee. De indeling van de groepjes is zodanig, dat zoveel mogelijk cursisten muziek uit hun eigen land horen. Tijdens het luisteren en lezen wisselt men met veel enthousiasme informatie uit over de muziek en de instrumenten. Dit gebeurt in de eigen taal en in het Nederlands. Alle cursisten herkennen de muziek en kunnen zo de reeds aanwezige kennis en ervaring met muziek tijdens de les inzetten. In alle boeken wordt druk gelezen.

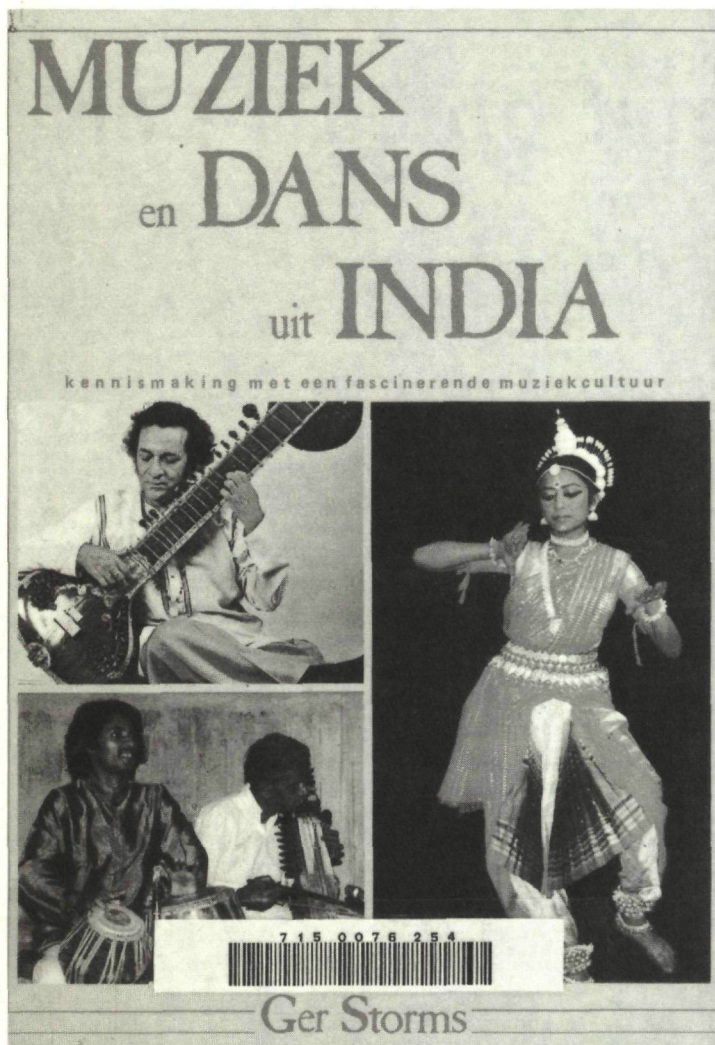
- **Presentatie in de groep**

Na ongeveer 25 minuten brengt elk groepje verslag uit over wat het gehoord en gezien heeft. Dit gebeurt in een groeps gesprek aan de hand van de volgende vragen:

- Uit welk land komt de muziek?
- Welke instrumenten worden er bespeeld?

- Hoe groot is het instrument en wat is de kleur?
  - Waar en wanneer wordt de muziek gespeeld?
  - Wie bespeelt het instrument? (man of vrouw?)
- Wij luisteren steeds eerst een paar minuten naar de

muziek van het betreffende land en daarna vertellen de cursisten over de muziek(instrumenten). Tijdens de presentatie in de groep houdt men de tekening/foto goed zichtbaar. Er wordt druk informatie uitgewisseld over instrumenten (bijv. de luit) die, zoals blijkt, in alle landen bespeeld worden. Ook blijkt dat in Togo bij een begrafenis wel muziek gemaakt wordt, maar in Marokko niet. Hoe zit dat in Nederland?

Ik schrijf op wat de cursisten vertellen. Zo kan ik later in de klas nog eens op deze informatie terugkomen. Een andere mogelijkheid is om de informatie te verwerken tot een verslag.

• Afsluiting

Bij de afsluiting herhaal ik in het kort wat iedereen verteld heeft. Wanneer er nog vragen zijn, worden deze beantwoord.

Tenslotte maak ik de cursisten attent op de mogelijkheid compactdiscs bij de muziekafdeling van de Centrale Bibliotheek in Den Haag te lenen. Hier is een grote collectie compactdiscs aanwezig met muziek uit verschillende landen.

Rendement

Al na enkele lessen gingen cursisten zelfstandig in de kasten zoeken naar voor hen interessante boeken en tijdschriften. Zij vonden het dan jammer om het boek/tijdschrift weg te moeten leggen, omdat ik met de les wilde beginnen.

Tenslotte wil ik vermelden dat tijdens dit jaar de cursisten bijna allemaal de bibliotheek weleens bezochten, alleen of bijvoorbeeld met hun (klein)kinderen. Zij wisten de bibliotheek te vinden. Enkele cursisten werden lid van een wijkbibliotheek. Eén cursist werd lid van de Centrale Bibliotheek aan het Spui, het Mekka voor bibliotheekliefhebbers. De bibliotheek was duidelijk meer gaan leven! De bezoeken in schoolverband hadden drempelverlagend gewerkt!

Noten

1. Openbare bibliotheek Den Haag-Regentsekwartier, Newtonstraat 8, 2562 KR Den Haag, telefoon 070-3632161. Veel dank ben ik verschuldigd aan Lidy Münninghoff, bibliothecaris. Zij was steeds bereid naar mij te luisteren en gaf hulp wanneer dat nodig was. Ook was zij bijzonder betrokken bij de doelgroep. Zonder haar medewerking hadden wij niet zulke inspirerende lessen in de bibliotheek kunnen uitvoeren. Informatie over het project is te verkrijgen bij: Lidy Münninghoff (adres: zie boven) en Marie-Louise Kraan, School voor Basiseducatie Den Haag, 070-3604832, privé 070-3869541.
2. J. van den Berg, *Doelen Sociale kennis en vaardigheden*, herziene versie, Amersfoort: Stichting SVE, 1991, 11-29, 31-32, 49-50.
3. *De openbare bibliotheek: een kennismaking...*, 's-Gravenhage: DOB, 1991. Videoproductie: Rob Coelman en Françoise Zorge. Speelduur 10 minuten, VHS.

4. Cd's: Pakistan, India, Somalië, Togo, Turkije, Dominicaanse Republiek, Iran, Marokko.
5. Boeken: F. Bebey, *De muziek van Afrika*, Amsterdam: In de Knipscheer, 1969; ISBN 90 70306 18 2. Boeken uit de serie *Musikgeschichte in Bildern*, Leipzig: VEB/Deutscher Verlag für Musik, 1961-1989. G. Storm, *Muziek en dans uit India. Kennismaking met een fascinerende muziekcultuur III*, Katwijk: Servire, 1985.
6. *Encyclopedie van muziekinstrumenten met meer dan 4000 originele tekeningen*, Helmond: Drukkerij/uitgeverij Helmond, 1977.

Literatuur

- AROC-toets Nederlands als tweede taal, deel Alfabetisering, Arnhem: Cito, 1994.
- Man, J. de, *Bibliotheek in de klas*, Rotterdam: Stichting De Meeuw/Gemeentebibliotheek Rotterdam, 1994.

Marie-Louise Kraan

Geboren 1953 te Borger (Dr.). Volgde de sociale academie en haalde bevoegdheden voor NT2 en skv. Is sinds 1982 werkzaam als educatief werker in de basiseducatie, aanvankelijk in

Delft, sinds 1987 in Den Haag. Geeft daar NT2 en alfabetisering aan laag opgeleide anderstaligen. Ontwikkelt en voert sinds 1990 bibliotheeklessen uit. Publiceerde eerder in het 500ste nummer van *Levende Talen*.

Adres: Laan van Haagvliet 18, 2271 XP Voorburg.